

10. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова. – М. : Просвещение, 1991. – 145 с.
11. Соловова Е. Н. Практикум по базовому курсу методики обучения иностранным языкам/ Е. Н. Соловова. – М. : Просвещение, 2004. – 114 с.
12. Серова Т. С. Психологические и лингводидактические аспекты обучения профессионально-ориентированному иноязычному чтению в вузе / Серова Т. С. – Свердловск : Из-во уральского ун-та, 1988. – 29 с.
13. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в вузе / С. К. Фоломкина. – М. : Высшая школа, 2005. – 56 с.

РЕЗЮМЕ

И. А. Бижко. Роль восприятия и понимания при информативном чтении англоязычных текстов.

В статье рассмотрена роль восприятия и понимания в процессе информативного чтения. Исследован процесс восприятия, определено, благодаря чему происходит понимание и освоение новой информации при чтении англоязычных текстов. С методической точки зрения дано определение термину «информативное чтение». Выявлено, какие умения необходимы для освоения нового материала в процессе информативного чтения.

Ключевые слова: восприятие, понимание, мышление, память, информация, информативное чтение, тема, абзац, цель.

SUMMARY

I. Bizhko. The role of perception and understanding in the process of informative reading of English text.

In the article the role of perception and understanding is examined in the process of the informative reading. The process of perception is investigated, it has been determined due to what are understanding and mastering of new information during reading of English texts. As for the methodical point of view determination the informing reading is given. It has been found out which abilities are necessary for mastering of new material in the process of the informative reading.

Key words: perception, understanding, thinking, memory, information, informative reading, theme, paragraph, aim.

УДК 378.147:372.881.1–004.3

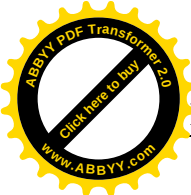
О. С. Черняхович

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ЗМІСТОВІ ТА СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З КОМП'ЮТЕРНОЇ ТА ПРОГРАМНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)

У статті проаналізовано поняття «готовність», «професійна готовність», «готовність до професійного іншомовного спілкування», і розглянуто структурні й змістові компоненти та особливості останньої для майбутніх фахівців з комп'ютерної та програмної інженерії з огляду на специфіку їх фаху.

Ключові слова: готовність, готовність до діяльності, професійна готовність, готовність до професійного спілкування.

Постановка проблеми. В умовах активної міжкультурної соціальної, наукової, освітньої, виробничої взаємодії роль та значення професійного спілкування в життєдіяльності майбутнього фахівця важко переоцінити.

Крім стійких знань і навичок розв'язання професійних проблем, досить часто знання основ професійного спілкування стає вирішальним у ситуаціях публічного виступу, дискусії, ведення переговорів, нарад, вирішення виробничих питань та надання консалтингових та інших послуг. Тому підготовка майбутніх фахівців з комп'ютерної та програмної інженерії (КПІ-фахівців) у вищому технічному навчальному закладі (ВТНЗ) повинна включати формування готовності до спілкування як рідною, так й іноземною мовами у професійній діяльності та професійному середовищі.

Однак у Державному стандарті вищої професійної освіти фактично не приділено уваги проблемі підготовки випускників до професійного спілкування. Кваліфікаційні характеристики майбутніх КПІ-фахівців не містять вимог до рівня комунікативних умінь та організації діалогу, зокрема мережевого, а лише передбачають створення уявлень про поведінку, методи організації праці у виробничому колективі.

Аналіз актуальних досліджень. Проблемою готовності людини до ефективної діяльності присвячені дослідження А. Д. Ганюшкіна, М. І. Дьяченко, Н. Д. Летвинова, В. С. Мерліна, В. М. Мясіщева, Б. Д. Паригіна, К. К. Платонова. Готовність до професійного спілкування розглядали виходячи із загальних принципів у вивченні діяльності – принципів єдності діяльності та свідомості (О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн); єдності особистості та діяльності (О. М. Леонтьєв, В. М. Мясіщев, К. К. Платонов); провідної ролі активності особистості в цілеспрямованій діяльності (Б. Г. Ананьєв, Л. С. Виготський, В. М. Мясіщев, В. В. Серіков, В. О. Сластьонін). Однак, незважаючи на досить широке розповсюдження поняття «готовність до професійного спілкування», воно не має однозначного трактування.

Мета статті – проаналізувати поняття «готовність» до професійної діяльності, зокрема спілкування, виділити змістові та структурні особливості готовності до професійного іншомовного спілкування майбутніх КПІ-фахівців для подальшого впровадження теоретичних знань в освітній процес.

Виклад основного матеріалу. Вивчення загальної проблеми готовності до праці почалося у 50-х роках у зв'язку з необхідністю професійного навчання людей різних видів спеціальностей.

Сьогодні **готовність** визначають як умову успішного виконання діяльності, так і вибіркову активність, яка налаштовує особистість на майбутню діяльність. Проаналізувати наукові джерела, ми чітко виокремили два підходи до вивчення готовності до діяльності: функціональний (М. І. Дьяченко, Л. О. Кандилович, В. О. Сластьонін), який виявляє процесуальні якості, безпосередньо важливі для діяльності; особистісний (В. С. Ільїн, Є. С. Кузьмін, Я. Л. Коломинський,

В. С. Мерлін, В. В. Серіков, В. О. Ядов, П. М. Якобсон), який передбачає вивчення готовності як комплексу інтегрованих, але різнорідних якостей, що відрізняються за своїм місцем та функціями у регулюванні діяльності.

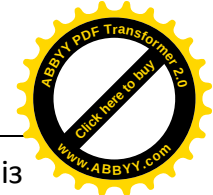
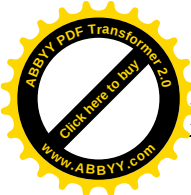
Як зазначає В. О. Сластьонін, **готовність до діяльності** – це такий особливий психічний стан, який характеризує у суб'єкта наявність уявлення про структури певної дії та постійного спрямування свідомості на виконання цієї дії. Вона охоплює різноманітні установки на усвідомлення педагогічного завдання, моделі вірогідної поведінки, визначення соціальних способів діяльності, оцінку власних можливостей у співвідношенні з можливими труднощами та необхідністю досягнення певного результату [9].

На думку К. К. Платонова, **професійна готовність** – це суб'єктивний стан особистості, яка усвідомлює свою здатність та підготовленість до певної професійної діяльності та прагне її виконання. Він розглядає готовність до професійної діяльності як результат трудового виховання, професійного навчання, психічної підготовленості [6].

Поняття «професійна готовність» використовується як категорія теорії діяльності (стан і процес), теорії особистості (її установок і ставлень), теорії професійної підготовки до професійної діяльності. Крім того, професійна готовність є результатом професійного самовизначення, освіти та самоосвіти, професійного виховання та самовиховання [3, 54]. Професійна готовність виступає у вигляді психічного, активно-дієвого стану особистості, вона є регулятором діяльності та головною умовою її успішності та ефективності.

Визначення готовності до діяльності не може обмежуватися характеристиками досвідченості та майстерності. Важливою характеристикою в особистісній моделі фахівця є «Я-концепція» як сукупність усіх уявлень індивіда про себе, які містять, на думку Р. Бернса, принципи, оцінки, тенденції поведінки, а також набір установок, спрямованих на самого себе. Позитивне оцінювання фахівцем себе у цілому, визначення своїх позитивних якостей та перспектив, створення позитивної «Я-концепції» підвищує впевненість у собі, і, як наслідок, збільшується вдовolenня своєю діяльністю, прагнення до самореалізації [3, 54]. Ми погоджуємося із В. С. Мерліном у тому, що готовність до праці – це насамперед особистісна готовність. Серед усіх параметрів готовності до професійної діяльності на перший місце він ставить особистісний параметр [5].

Подібної точки зору дотримується і Я. Л. Коломинський, який вважає готовність до праці певним рівнем розвитку особистості, який передбачає сформованість цілісної структурованої системи ціннісних, когнітивних, емоційно-вольових та операційно-поведінкових якостей особистості, що забезпечують її оптимальне орієнтування в діяльності [4].

Таким чином, професійну готовність багато вчених розуміють як один із критеріїв результативності процесу підготовки, як систему інтегративних властивостей, якостей особистості і як установку на майбутню діяльність [8, 283].

Іншими словами, можна стверджувати, що активність особистості на різних стадіях підготовки до діяльності може мати різні часові характеристики, а саме: функціональний рівень готовності є тимчасовим станом, тоді як особистісний рівень готовності – стійка характеристика особистості. Ані тимчасовий, ані довготривалий стан готовності не виникає раптово. Готовність завжди є результатом процесу підготовки індивіда.

Зважаючи на зазначені визначення поняття *готовність до професійної діяльності*, на наш погляд, **готовність до професійного іншомовного спілкування** є складним, багатоаспектним, особистісним утворенням, яке пов'язано із глибинними структурами особистості, з її ціннісно-понятійною сферою, розумінням значущості іншомовної комунікативної компетентності у професійній діяльності.

Запропоноване трактування готовності до професійного спілкування дає можливість оцінити її як цілісну систему властивостей, результат синтезу світоглядного, наукового та життєво-практичного досвіду студентів. На нашу думку, готовність до професійного спілкування – це якісна характеристика особистості майбутнього фахівця, що охоплює систему науково-теоретичних знань, зокрема спеціальних у галузі теорії спілкування, та особливостей міжкультурного спілкування; наявність стійкої потреби у спілкуванні, зацікавленості власне процесом спілкування, володінням технікою спілкування; усвідомлення призначення іншомовної комунікативної компетентності в комп'ютерній та програмній інженерній діяльності.

Професійна готовність особистості не складається з частин, її важливіші змістові характеристики мають інтегративний, цілісний характер, а також є продуктом професійної підготовки в цілому [8, 60], що й зумовлює її структурність. Питанням структурного складу зазначеного поняття займалися такі вчені, як: В. С. Ільїн, Ф. К. Савіна, М. К. Сергеев, В. В. Серіков та ін.

Аналіз праць засвідчив, що здебільшого **структурування поняття готовності відбувається крізь призму системи функцій професійного спілкування** в діяльності інженера, що й зумовило наше бачення готовності до професійного іншомовного спілкування в єдності п'яти компонентів, а саме: мотиваційного, когнітивного, комунікативного, рефлексивного і технічного (інформаційно-комунікаційного) (рис.1).

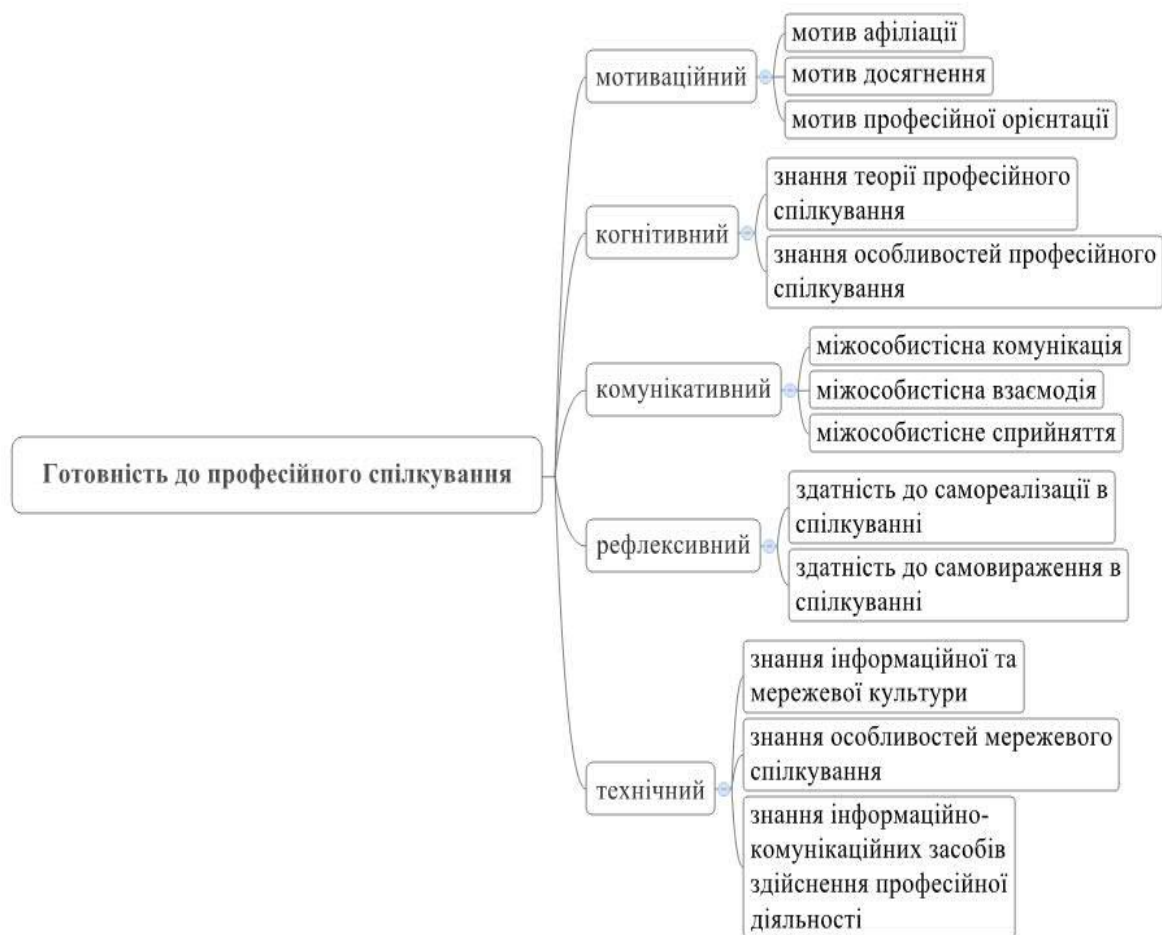
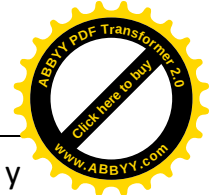
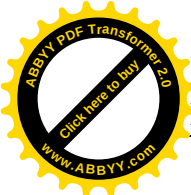

Рис. 1. Ієрархічна структура готовності до професійного спілкування

Включення до структури готовності до професійного спілкування технічного компонента зумовлено як тим фактом, що використання інформаційно-комунікаційних засобів стало одним із способів інтенсифікації навчального процесу (Е. Г. Азімов, П. Г. Асоянц, В. П. Беспалько, Р. С. Гуревич, А. М. Гуржій, Г. Кедровіч, Т. І. Коваль, Г. О. Козлакова, Є. І. Машбиць, Н. І. Муліна, О. А. Палій, І. В. Роберт, П. І. Сердюков, Н. Ф. Тализіна, Г. С. Чекаль, О. Л. Цеомашко, С. К. Фоломкина, І. В. Чирва, G. Davis, J. Higgins та ін.), так і специфікою наряду підготовки КПІ-фахівців, адже для них інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) є не лише засобом навчання, але і його предметом. Ми вважаємо, що формування у майбутніх КПІ-фахівців готовності до професійного іншомовного спілкування засобами ІКТ не лише інтенсифікує сам процес навчання і формування зазначеної характеристики, але і є його органічною складовою.

Становлення кожного компонента пов'язано із формуванням його характеристик і властивостей як частини цілісної системи.

Мотиваційний компонент готовності до професійного іншомовного спілкування складається з мотивів, цілей, потреб в іншомовному спілкуванні, ціннісних установок актуалізації у професійному спілкуванні, що стимулюють творчий прояв особистості у спілкуванні.

Мотиви досягнення розглядаються як детермінанта активності особистості у процесі спілкування. Але провідним мотивом у формуванні готовності до професійного іншомовного спілкування ми вважаємо мотив афіліації (від англ. *affiliation* – «приєднання», «зв'язок») – потреба у спілкуванні, у здійсненні емоційних контактів [7]. Ця думка підтверджена у працях Генрі А. Мюррея та Х. Хекхаузена, а Лансінг та Хейсен уважають, що люди з високим мотивом афіліації виявляють більшу активність у професійному спілкуванні (ведення телефонних переговорів) [11].

Когнітивний компонент – це сукупність науково-теоретичних знань, зокрема знань про спілкування та його роль у професійній діяльності.

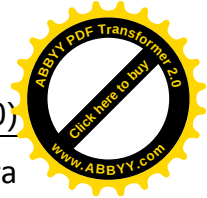
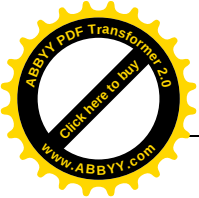
Комунікативний компонент проявляється у вміннях установлювати міжособистісні зв'язки, погоджувати свої дії з діями своїх колег, обирати оптимальний стиль спілкування, в опануванні засобів вербального та невербального спілкування.

На наш погляд, професійна діяльність майбутніх КПІ-фахівців передбачає включення у структуру комунікативного компонента таких умінь: проводити ділові зустрічі, бесіди, перемови (підготовка та організація, техніка і тактика ведення бесід, перемов); проводити ділові наради; вести ділове листування, оформляти документи; спілкуватися телефоном (правила ведення ділової бесіди); володіти діловим етикетом (правила привітання, звернення, знайомства); вислуховувати та вирізняти важливу інформацію.

У структурі готовності до професійного спілкування ми вважаємо за потрібне виокремити такий компонент, який би визначав рівень розвитку самооцінки, усвідомлення відповідальності за результат своєї діяльності, пізнання себе та самореалізацію у процесі спілкування. Таким компонентом, на наш погляд, є **рефлексивність**. Рефлексія (від лат. *reflexio* – «звернення назад») – звернення суб'єкта на самого себе, свою особистість (цінності, інтереси, мотиви, емоції, вчинки), на свої знання або на власний стан [2]. Професійна рефлексія – це співвіднесення себе, можливостей свого «Я» з вимогами обраної професії, зокрема з існуючими уявленнями про неї.

Обґрунтовано апелювати до цього компонента нам дають змогу дослідницькі праці В. В. Горшкової, В. П. Зінченко, Г. Н. Ільїної, О. М. Соломатіна, в яких рефлексивність розглядається як одна зі стрижневих характеристик професійного спілкування.

Рефлексивний компонент виявляється у вмінні свідомо контролювати результати своєї діяльності та рівень власного розвитку, особистісних досягнень; сформованості таких важливих для майбутнього фахівця якостей та властивостей як креативність, ініціативність, спрямованість на співпрацю, співтворчість, впевненість у собі, схильність до самоаналізу, здатність до імпровізації, передбачення, ініціативного, критичного й інноваційного рефлексування та прогнозування результатів діяльності і стосунків, творчої уяви, а також професійно значущих знань, умінь і навичок [1, 26].

Під **технічним компонентом** ми розуміємо: знання інформаційної та мережевої культур; знання особливостей мережевого спілкування; знання інформаційно-комунікаційних засобів інтерактивного Інтернет-спілкування в режимі реального часу.

На нашу думку, професійна діяльність майбутніх КПІ-фахівців передбачає включення у структуру технічного компонента таких умінь: проводити ділові зустрічі, бесіди, перемови через інтерактивні Інтернет-засоби спілкування (підготовка та організація, техніка і тактика ведення бесід, перемов); вести ділове листування електронною поштою; спілкуватися з допомогою систем інтерактивного спілкування в Інтернеті (ICQ, IM, Skype тощо) (правила ведення ділової бесіди згаданими технічними засобами); володіння навичками мережевого етикету (правила привітання, звернення, знайомства; вести презентації з професійних питань (підготовка та організація, техніка і тактика ведення презентації з використанням інформаційно-комунікаційних засобів).

Висновки. Дослідивши поняття готовності до діяльності ми можемо зробити такі висновки:

1. Готовність до професійної діяльності – це насамперед особистісна готовність. Вона виступає у вигляді психічного, активно-дієвого стану особистості і є регулятором діяльності та головною умовою її успішності та ефективності.

2. Готовність до професійного іншомовного спілкування є складним, багатоаспектним, особистісним утворенням, яке пов'язано із глибинними структурами особистості, з її ціннісно-понятійною сферою, розумінням значущості іншомовної комунікативної компетентності у професійній діяльності.

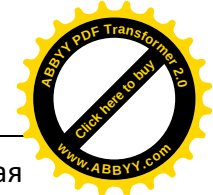
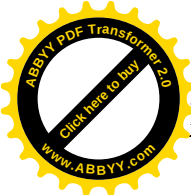
3. Готовність до професійного іншомовного спілкування – це якісна характеристика особистості майбутнього фахівця, що охоплює систему науково-теоретичних знань, зокрема спеціальних у галузі теорії спілкування, та особливостей міжкультурного спілкування; наявність стійкої потреби у спілкуванні, зацікавленості власне процесом спілкування, володінням технікою спілкування; усвідомлення призначення іншомовної комунікативної компетентності в комп'ютерній та програмній інженерній діяльності.

4. Професійна готовність особистості та її важливіші змістові характеристики мають інтегративний, цілісний характер, а також є продуктом професійної підготовки в цілому;

5. Структурування поняття готовності відбувається крізь призму системи функцій професійного спілкування в діяльності інженера, що й зумовило наше бачення готовності до професійного іншомовного спілкування в єдності п'яти компонентів, а саме: мотиваційного, когнітивного, комунікативного, рефлексивного і технічного (інформаційно-комунікаційного).

ЛІТЕРАТУРА

1. Банько Н. А. Формирование профессионально-педагогической компетенции как компонента профессиональной подготовки менеджера : [монография] / Н. А. Банько. – Волгоград : ВолгГТУ, 2004. – 75 с.

2. Википедия [Электронный ресурс]: свободная общедоступная многоязычная универсальная Интернет-энциклопедия. – Режим доступа к ресурсу :

<http://ru.wikipedia.org>

3. Колесов В. И. Формирование готовности выпускника ВУЗА к профессиональной деятельности (Теоретический аспект) / В. И. Колесов // Человек: преступление и наказание : Вестник Академии права и управления Минюста России. – 2003. – № 3. – С. 52–55.

4. Коломинский Я. Л. Психология общения / Я. Л. Коломинский. – М. : Знание, 1974. – 96 с.

5. Мерлин В. С. Очерк интегрального исследования индивидуальности / В. С. Мерлин. – М. : Педагогика, 1986. – 253 с.

6. Платонов К. К. О системе психологии / К. К. Платонов. – М., 1972. – 216 с.

7. Психологический словарь [Электронный ресурс]: InterNet-версия изданных на CD–дисках психологического справочника «Психология – идея, ученые, труды» и «Психология 2000» в серии «Мультимедийная энциклопедия знаний» Центрального регионального отделения РАО. – Режим доступа к ресурсу :

<http://psi.webzone.ru/index.htm>

8. Сергеев Н. К. Непрерывное педагогическое образование: концепция и технологии учебно-научно-педагогических комплексов : [монография] / Н. К. Сергеев. – Волгоград : Перемена, 1997. – 165 с.

9. Сластенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Сластенин. – М. : ИЧП Изд-во магистр, 1997. – 224 с.

10. Смирнов С. А. Инженерная психология / Смирнов С. А., Душков Б. А., Космолинский Ф. П. – М., 1983. – 378 с.

11. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. – М. : Педагогика, 1986. – 408 с.

РЕЗЮМЕ

О. С. Черняхович. Содержательные и структурные особенности готовности к профессиональному иноязычному общению будущих специалистов по компьютерной и программной инженерии (теоретический аспект).

В статье проанализировано понятие «готовность», «профессиональная готовность», «готовность к профессиональному иноязычному общению», рассмотрено структурные и содержательные компоненты и особенности последней для будущих специалистов по компьютерной и программной инженерии ввиду специфики их профессии.

Ключевые слова: *готовность, готовность к деятельности, профессиональная готовность, готовность к профессиональному общению.*

SUMMARY

O. Chernjakhovich. The content and structural peculiarities of the profession-oriented foreign language communication readiness of the future computer and software engineering experts (theoretical aspect).

This article is devoted to the «readiness», «professional readiness», «profession-oriented foreign language communication readiness» notion analysis and it has been examined the structural and content components and peculiarities of the latter for the future computer and software engineering experts considering the specific character of their occupation.

Key words: *readiness, functional readiness, profession-oriented readiness, profession-oriented communication readiness.*